ᤁᤡᤖᤠᤳ ᤕᤠᤰᤌᤢᤱ ᤐᤠᤴ

ᤋᤧᤸᤁᤡᤆ ᤁᤡᤳᤧᤶ ᤕᤠᤰᤐᤠ (᥇-᥉)

किरात लिम्बू भाषा

स्थानीय पाठ्यक्रम कक्षा (१- ३)

ᤗᤧᤋᤠᤱ ᤐᤠᤱᤇᤴᤌᤠᤱ
ᤐᤠᤱᤇᤴᤌᤠᤱᤗᤧᤸ ᤔᤡᤱᤇᤠᤱ
ᤗᤧᤋᤠᤱ᥄ ᤔᤥᤖᤱ
᥈᥆᥍᥏

लेटाङ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

लेटाङ, मोरङ

२०७९

[illegible] : [illegible] (᥇-᥉)
[illegible] : [illegible]
[illegible] : [illegible]
[illegible] : [illegible]
[illegible] : [illegible]
[illegible] : [illegible]

पाठ्यक्रम : स्थानीय पाठ्यक्रम कक्षा (१- ३)

विषय : किरात लिम्बू भाषा

प्रकाशक : लेटाङ नगरपालिका लेटाङ, मोरङ

प्रमुख सल्लाहकार : नगर प्रमुख श्री भुपेन्द्रकुमार लावती

सल्लाहकार : नगर उपप्रमुख श्री कृष्णकुमारी पोखरेल निरौला

सल्लाहकार : प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री पुरुषोत्तम घिमिरे

[illegible]

[illegible] : [illegible]

[illegible] : [illegible]

[illegible] : [illegible]

पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल सदस्यहरूः

संयोजकः उपसचिव श्री कृष्णराज राई

सदस्यः अधिकृत स्तर छैठौं श्री सञ्जिता खनाल

सदस्यः सहायकस्तर पाँचौं (शिक्षा प्रशासन) श्री अनिलकुमार मिश्र

[illegible]

[illegible]

पाठ्यक्रम निर्माण तथा भाषानुवाद सहयोगीहरु :

श्री रामभक्त कुरूम्वाङ

श्री बाल कुमारी लिम्बू

श्री बुध माया लिम्बू

श्री पूर्ण बहादुर लिम्बू (जिज्ञासु)

श्री पूर्ण बहादुर लिम्बू

श्री आकाश लङ्वा लिम्बू

[illegible] : [illegible]

[illegible]: [illegible]

भाषा सम्पादनः श्री वीरेन्द्रकुमार लिम्बू (लिम्बू) /श्री टंक बराल (नेपाली)

कम्प्युटरः श्री वीरेन्द्रकुमार लिम्बू/मानसिंह लिम्बू (सन्देश)

[illegible]:

[illegible]
[illegible]

प्रकाशक

लेटाङ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय लेटाङ, मोरङ।

[illegible] : [illegible]

सर्वाधिकारः प्रकाशकमा निहित

[illegible]
[illegible]

नगर कार्यपालिकाबाट मिति २०७९।११।१८ मा स्वीकृत

मुद्रणः ५० प्रति

[illegible]: [illegible]

([illegible])

[illegible] : [illegible]

([illegible])

प्रथम सस्करणः वि. सं. २०७९

(लेटाङ नगरपालिकाको लिखित स्वीकृतिबिना यसको पूरै वा आंशिक भाग हुबहु प्रकाशन गर्न वा परिवर्तन गरेर प्रकाशन गर्न पाइने छैन)

भाषा /प्राविधिक सहयोगः श्री दिलविर सेर्मा

(लेखक तथा किरात लिम्बू मातृभाषा शिक्षक)

भूमिका

नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त देश हो। लेटाङ नगरपालिका पनि नेपाल जस्तै विविधता भएको स्थानीय तह हो। स्थानीय ज्ञान, सीप, भाषा, परम्परा र संस्कृतिसँग विकासको सम्बन्ध हुन्छ। भाषा बोलाइ र बुझाइको माध्यम मात्र नभएर आफू र आफ्ना ज्ञान सीप अरूलाई बुझाउने शसक्त माध्यम हो। भाषाको ज्ञान, सीप र सञ्चार कलाले मानिसको व्यक्तित्व पहिचान गराउँछ। स्थानीय र राष्ट्रिय भाषाको सम्बन्ध समेत सकारात्मक रहन्छ। जब भाषा प्रयोग हुदैन लोप हुने खतरा बढ्छ। सम्बन्धित भाषिक समूह र जातिको समुदायमा पहिचानमा समस्या आउँदा समुदाय र देशकै पहिचानको कठिनाइहरू आउन सक्छ। नेपाल सरकार भाषा आयोगबाट विभिन्न जातजातिको भाषा पहिचान र संरक्षणको लागि अध्ययन अनुसन्धान र संरक्षणका कामहरू हुँदै आएको छ। सीमान्तकृत भाषा बोल्ने वक्ताको सङ्ख्यामा आएको कमीले संरक्षणमा विशेष ध्यान दिन आवश्यक रहेको छ। स्थानीय सरकारले स्थानीय मातृभाषामा सरकारी कामकाज गर्न सक्ने व्यवस्था समेत गर्न सक्ने अधिकार प्रयोग गरी कतिपय स्थानीय सरकारले यसको थालनी गरिसकेका छन्।

लेटाङ नगरपालिकाको मिश्रित जातीय बसोवास भएको नगर भएकोले एउटा भाषामात्र प्राथमिकता दिने अवस्था छैन। पहिलो चरणमा लिम्बू जातीको जनसङ्ख्या धेरै भएको क्षेत्र लेटाङ ७ मा लिम्बू भाषाको पठनपाठन गरी पछि सरकारी कामकाजमा प्रयोग गर्ने तयारी स्वरूप हाल कक्षा १ देखि ३ सम्मको यो स्थानीय पाठ्यक्रम प्रयोगमा ल्याइएको छ। नगरले तोकेको र विद्यालयको क्षमताअनुसार नगरभित्रका विद्यालयले प्रयोग गर्न सक्छन्।

विश्वव्यापीकरणको प्रभावले गर्दा मातृभाषाको प्रयोगमा कमी आउँदा मातृभाषा लोप हुने खतरा पनि बढेको छ। मातृभाषाको महत्व बुझाउन र संरक्षण गर्न विश्वभर फेब्रुअरी २१ तारिखका दिन विभिन्न कार्यक्रम र गतिविधि गरेर अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवस मनाउने गरिन्छ। लेटाङ नगरपालिकामा शैक्षिक सत्र २०७९ बाट कक्षा १-८ को स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयनमा आएको छ। लिम्बू जातिले परम्परादेखि बोल्दै आएको भाषा र प्रयोग गर्ने लिपिको समेत

स्थानीय पाठ्यक्रमका रूपमा शैक्षिक सत्र २०८० देखि कार्यान्वयनमा ल्याउन लिम्बू भाषा, किरात सिरिजङ्गा लिपि र भाषाका सुनाइ, वोलाइ, लेखाइ, पढाइ र शब्दभण्डार विकास गर्न पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ। बालबालिकाहरूलाई सानै कक्षादेखि आफ्नो मातृभाषाको सक्षमतामा अव्बल बनाउन भाषासँग सम्बन्धित लिम्बू संस्कृति र परिवर्तित परिवेशहरूको ज्ञान,धारणा र सीपको विकास गर्दै समग्र विषयको सिकाइ उपलव्धि सुधार गर्ने पाठ्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ। लिम्बू भाषालाई स्थानीय कामकाजको भाषाको रुपमा समेत विकास गर्ने गरी यस पाठ्यक्रम लाई कक्षा ८ सम्म विस्तार गर्ने र अन्य मातृभाषाको पठनपाठन सम्भाव्यताका आधारमा अगाडि बढाउने नगरपालिकाको सोच रहेको छ।यो राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको एक अभिन्न स्थानीय अङ्ग रहनेछ।

अन्त्यमा, यो पाठ्यक्रम विकास गरी कार्यान्वयनको चरणमा पुर्याउन प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउन स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदलका पदाधिकारीहरू, भाषा र पाठ्यक्रमका विज्ञ, शिक्षाविद्, शिक्षकहरू, विधार्थी अन्य सरोकारवालाहरू सवैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। पाठ्यक्रमले किरात लिम्बू मातृभाषाको भाषा र लिपि विकासमा बालबालिकाहरूलाई सानै कक्षादेखि औपचारिक रूपमा सहभागि गराउनेछ। यो पाठ्यक्रमलाई सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गर्न समुदाय, विद्यालय र यस क्षेत्रका विज्ञ लगायत सबैको रचनात्मक सहयोग र सुझाव नगरपालिकाले अपेक्षा गरेको छ।

२०७९

भुपेन्द्रकुमार लावती
नगर प्रमुख

ᤁᤧᤕᤡ᥀

विषय सूची

ᤐᤡᤳ/पेज

भूमिका..v

ᤁᤧᤕᤡ᥀ vii

विषय सूची..vii

᥇. ᤔᤡᤔᤢᤖ १

१. परिचय..१

᥈. ᤃᤰᤔᤡᤊᤧ ᤔᤡᤃᤧᤖᤰ ᤂᤧᤴᤈᤧ २

२. स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य..२

᥉. ᤔᤡᤃᤧᤖ ᤁᤠᤊᤧᤠ ᤔᤧ ᤃᤠᤔᤠᤛᤠ ᤜᤠᤛᤠᤔ २

३. पाठ्यक्रम विकास तथा परिमार्जन प्रक्रिया...३

᥊. ᤔᤡᤃᤧᤖ ᤁᤠᤊᤧᤠᤛᤠ ᤛᤠᤌᤧᤐ ᤁᤠᤔᤠᤔᤧᤊᤧ ᤛᤡ᥀ᤍᤖᤧ, ...३

४. पाठ्यक्रम विकासमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू..३

᥋. ᤔᤡᤃᤧᤖᤰ ᤔᤧᤰᤏᤴ ३

५. पाठ्यक्रमको ढाँचा...३

᥌. ᤔᤡᤛᤠᤖᤧᤖᤰ ᤂᤧᤴᤌᤢ ᤔᤧᤛᤠᤔ ४

६. विद्यालयको तहगत संरचना..४

᥍. ᤔᤡᤛᤠᤖᤧᤖ ᤔᤡᤃᤧᤖᤰ ᤔᤡᤃᤧᤖ ᤔᤧᤛᤠᤔ : ५

७. विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना..५

᥎. ᤔᤡᤳᤃ ᤂᤧᤴᤁᤢ᥀ ᤜᤧᤔ ᤔᤡᤃᤧᤖᤰ ᤂᤧᤴᤌᤢ ᤁᤢᤖᤧᤠ ६

८. किरात लिम्बू भाषा पाठ्यक्रमको तहगत सक्षमता..६

᥏. ᤂᤧᤴᤌᤢ ᤛᤡᤏᤡᤴᤜ ᤗᤢᤏᤡ᥀ ᤌᤠᤊᤢᤧ᥀...६

९. कक्षागत सिकाइ उपलब्धिः...८

७0. ड़ेपढ१ गीढ्च्पॅरे७ उ॰ढ्प ११

१०. विषय वस्तुको क्षेत्र ११

७७. ड़ेपढ१ गीढ्च्पॅरे७ उ॰ढ्प ट्ठ उँट्ठेष १३

११. विषयबस्तुको क्षेत्र र क्रम १७

७८. ट्टैहेपणॅ ट्ठढ१णी॰ ३५

१२. विद्यार्थी मूल्याङ्कन ३५

७ऽ. ट्टैउहेप ड़ेयुर्जो१ट्ठ ट्टै॰ण१ट्ठ ३६

१३. पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना ३६

उँ१ट्ठहेप णॅयॅ ३७

सन्दर्भ सामग्री ३८

[illegible]

[illegible]

[illegible]

१. परिचय

पाठ्यक्रमको विकास ज्ञान तथा प्रविधिको विकास र विस्तार,राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्दर्भहरू,समसामयिक समाजका आवश्यकता, स्थानीय परिवेश तथा व्यक्तिको आवश्यकता समेतको आधारमा गरिन्छ। भूगोल, इतिहास, समाजको धार्मिक सांस्कृतिक पक्ष र आर्थिक पक्षले समेत पाठ्यक्रम प्रभावित हुन्छ। पाठ्यक्रम विकासमा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय आवश्यकतालाई मुख्य विषय बनाइएको हुन्छ। नेपाल विविधतायुक्त देश भएकोले यस प्रकारको विविधताको सम्बोधन गर्न केन्द्रबाट निर्मित पाठ्यक्रमले मात्र कठिनाइ हुने भएकोले स्थानीय स्तरका आवश्यकतालाई स्थान दिनका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम विकास र कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तह र विद्यालयलाई अधिकार दिइएको छ। विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७५ मा स्थानीय पाठ्यक्रमलाई महत्त्वपूर्ण स्थान दिन आवश्यक रहेको उल्लेख गरिएको छ। आधारभूत तह (कक्षा १-३) आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम २०७६ कक्षा ४-५ र आधारभूत तह कक्षा ६-८ मा समेत स्थानीय भाषा वा विषयको पाठ्यक्रम रहने व्यवस्था गरिएको छ। शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले प्रकाशन गरेको स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषासहित), २०७६ ले किरात लिम्बू भाषाको स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा आवश्यकता पहिचान, विषयवस्तु छनोट र क्रियाकलाप सञ्चालनमा आधार प्रदान गरेको छ।

किरात लिम्बू भाषाको पाठ्यक्रम भाषिक सीपहरू सुनाइ, बोलाई, पढाइ, लेखाइ, कार्यमूलक व्याकरण र शब्दार्थ शिक्षण समावेश गरेर भाषाको संरक्षण र विकासमा सहयोगी साधन हो। कक्षा १-३ सम्म साप्ताहिक ५ पाठ्यघण्टा र वार्षिक १६० कार्यघण्टा निर्धारण गरिएको छ। पाठ्यक्रमको उद्देश्य राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले लिएको राष्ट्रिय उद्देश्य पूरा गर्न सहयोग हुने गरी निर्धारण गरिएको छ। पाठ्यक्रमको सक्षमताहरू कक्षा १ देखि ३ सम्म लम्बीय र क्षितिजीय सम्बन्ध रहने गरी छनोट गरिएको छ। सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया बालकेन्द्रित क्रियाकलाप आधारित रहेका छन्। मूल्याङ्कन प्रक्रियाका लागि आधारभूत तह कक्षा १-३ का लागि विद्यार्थी मूल्याङ्कन मार्गदर्शन २०७६, लेटर ग्रेडिङ निर्देशिका २०७८ र निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनका प्रक्रिया तथा मापदण्डको प्रयोग गरिने छ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

२. स्थानीय पाठ्यक्रमको औचित्य

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ तथा आधारभूत तह कक्षा १-३ पाठ्यक्रमलाई पूर्णता दिन। किरात लिम्बू भाषाको पाठ्यक्रमबाट मातृ भाषाको भाषिक सीपहरू सुनाइ, बोलाइ, पढाइ, लेखाइ, कार्यमूलक व्याकरण र शब्दार्थ शिक्षण समावेश गरेर भाषा र लिपिको संरक्षण विकास गर्न। सिकारूको अनुभव तथा भाषिक व्यवहारमा सक्षमता बढाउन।

स्थानीय बुद्धिजीवी, समाजसेवी, शिक्षक, राजनीतिक नेतृत्व, जातजाति र विषयगत क्षेत्रका अगुवा तथा विज्ञहरूको सहभागिता र अपनत्व सृजना गर्न। स्थानीयस्तरमा मातृभाषा सम्बन्धी क्षमता विकास गर्न। राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको सिकाइलाई स्थानीय र स्थानीय सिकाइलाई व्यवहारसँग जोड्न। शिक्षाको नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी विद्यार्थीको क्षमता वृद्धि गरी योग्य नागरिकको आधार तयार गर्न।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

३. पाठ्यक्रम विकास तथा परिमार्जन प्रक्रिया

नगर कार्यपालिकाबाट स्थानीय किरात लिम्बू भाषाको पाठ्यक्रम स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। स्थानीय पाठ्यक्रम विकास गर्दा भाषिक सीपहरू समावेश गरेर तयार गरिएको यो पाठ्यक्रम आवश्यकताका आधारमा परिमार्जन र पूर्ण रूपमा निर्माण गर्ने कार्य २ र ३ वर्षमा गरिनेछ। यसको कार्यान्वयन र सन्दर्भ सामग्री तथा पाठ्यपुस्तक स्थानीय स्तरबाट नै व्यवस्था गर्न सकिने गरी छनोट गरिएको छ। पाठ्यक्रममा समावेश गरिएको सिकाइ सक्षमता प्राप्त गर्न सहयोगी किरात लिम्बू भाषाका पाठ्यसामग्री सम्बन्धित प्रकाशकसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने र क्रमश पाठ्यपुस्तक विकास गरिनेछ। पाठ्यक्रम विकासमा प्राविधिक र भाषिक पक्षको सुझाव लिन विज्ञहरूको सल्लाह र परामर्श निरन्तर लिदै यसलाई स्तरीय सामग्रीको रूपमा विकास गरिनेछ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

४. पाठ्यक्रम विकासमा अवलम्बन गरिएका सिद्धान्तहरू

स्थानीय आवश्यकता, राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको आवश्यकता, विद्यार्थीको उमेर, रूची, क्षमता तथा पूर्व अनुभव, स्थानीय तह र विद्यालयको सक्षमताको आधारमा विकास गरिएको यो पाठ्यक्रम निम्न मूल्य मान्यतामा आधारित भई निर्माण गरिएको छः

स्थानीय आवश्यकताको सिद्धान्त, सक्षमताको सिद्धान्त, सहभागिताको सिद्धान्त, सिकाइ अनुभव आदानप्रदानको सिद्धान्त, भाषिक क्षमता विकासको सिद्धान्त, केन्द्र र स्थानीयको परिपूरक सिद्धान्त आदि।

[illegible]

[illegible]

५. पाठ्यक्रमको ढाँचा

किरात लिम्बू भाषामा भाषिक सीपहरू सुनाइ, बोलाइ, पढाइ, लेखाइ, कार्यमूलक व्याकरण र शब्दार्थ शिक्षण समावेश गरेर स्थानीय परिवेश, मौलिक संस्कृति विकास र विद्यालयमा प्रयोग हुने भाषिक आधारभूत ज्ञान विकास गर्न विषयगत ढाँचामा यो पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]

६. विद्यालयको तहगत संरचना

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले विद्यालय शिक्षालाई आधारभूत र माध्यमिक गरी दुई तहमा बाँडेको छ। आधारभूत तहको कक्षा १ मा प्रवेश गर्नुपूर्व १ वर्षको प्रारम्भिक बालविकास शिक्षाको व्यवस्था गरेको छ।

विद्यालय शिक्षाको संरचनामा कक्षा १ देखि ८ सम्म गरी आठ वर्ष अवधिको आधारभूत शिक्षा र कक्षा ९ देखि १२ सम्मको चार वर्ष अवधिको माध्यमिक शिक्षाको व्यवस्था गरेको छ। माध्यमिक शिक्षा साधारण, प्राविधिक तथा व्यावसायिक र परम्परागत गरी तीन धारको हुनेछ।

तालिका १ : विद्यालय शिक्षाको तहगत र कक्षागत संरचना

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा	प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा	४ वर्ष	
आधारभूत	कक्षा १-३	५ देखि ७ वर्षसम्म	तह १
	कक्षा ४-५	८ देखि ९ वर्षसम्म	तह २
	कक्षा ६-८	१० देखि १२ वर्षसम्म	तह ३
माध्यमिक	कक्षा ९-१०	१३ देखि १४ वर्षसम्म	तह ४
	कक्षा ११-१२	१५ देखि १६ वर्षसम्म	तह ५

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]

([illegible])

७. विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

तालिका २ : आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

क.सं.	विषयसम्बन्धी क्रियाकलाप	पाठ्यघण्टा	वार्षिक कार्यघण्टा
१	भाषिक सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप(नेपाली)	५	१६०
२	भाषिक सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप (अङ्ग्रेजी)	४	१२८
३	गणितीय सीप विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
४	विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा सम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
५	सामाजिक अध्ययन, चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कलासम्बन्धी क्रियाकलाप	४	१२८
६	मातृभाषिक सीप/ स्थानीय विषयवस्तुसम्बन्धी क्रियाकलाप	५	१६०
जम्मा		२६	८३२

(पठनपाठन सञ्चालनका लागि उपयोग भएको ३२ घण्टाको समयावधिलाई १ पाठ्यघण्टा मानिएको छ।)

[illegible]

[illegible]

- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]

८. किरात लिम्बू भाषा पाठ्यक्रमको तहगत सक्षमता

यस तहको अन्त्यमा विद्यार्थीहरूमा निम्नलिखित सक्षमता हासिल हुनेछन्।

क) ७०० शब्दहरूको ज्ञान र प्रयोग गर्न,

ख) कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तरका क्रममा दोहोरो सञ्चार गर्न,

ग) संवेगात्मक अभिव्यक्ति बुझेर प्रतिक्रिया दिन

घ) स्थानीय चित्र, घटना, परिवेश र पाठगत सन्दर्भका आधारमा विषयवस्तुको बोध र अभिव्यक्ति दिन

ङ) प्रवाहपूर्ण पठन, उपयुक्त बोध र अभिव्यक्ति दिन

च) ध्वनि र वर्णको शुद्ध उच्चारण गर्न र लेख्न

छ) वर्ण, मात्रा र शब्दको सङ्केतन र विसङ्केतन गरी शुद्धसँग बोल्न र लेख्न

ज) मौखिक र लिखित अभिव्यक्तिमा सिर्जनात्मक तथा समालोचनात्मक शिल्पको प्रयोग गर्न

[illegible]

[illegible]

- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]

꯹. [illegible]
꯱꯰. [illegible]
꯱꯱. [illegible]
꯱꯲. [illegible]
꯱꯳. [illegible]
꯱꯴. [illegible]
꯱꯵. [illegible]
꯱꯶. [illegible]
꯱꯷. [illegible]

꯳) [illegible] (꯴꯰꯰ [illegible])

꯱. [illegible]
꯲. [illegible]
꯳. [illegible]
꯴. [illegible]
꯵. [illegible]
꯶. [illegible]
꯷. [illegible]
꯸. [illegible]
꯹. [illegible]
꯱꯰. [illegible]
꯱꯱. [illegible]
꯱꯲. [illegible]
꯱꯳. [illegible]
꯱꯴. [illegible]
꯱꯵. [illegible]
꯱꯶. [illegible]
꯱꯷. [illegible]
꯱꯸. [illegible]
꯱꯹. [illegible] ꯱ [illegible] ꯵꯰ [illegible]
꯲꯰. [illegible]
꯲꯱. [illegible]

꯷) [illegible] (꯷꯰꯰ [illegible])

꯱. [illegible]
꯲. [illegible]
꯳. [illegible]
꯴. [illegible]
꯵. [illegible]

६. ह्रैटैृउ॰ ट्टिपं॰ ट्ट णिपट्टिट्टै णँयिरे ट्टिट्टिय़ुण॰ह्रैं॰ छ्ि७ईि॰ट्ट ध्ं॰इच्णे. ट्टिपं॰ ध्ं॰इच्णे. ध्ट्टिषेप णिपणे ट्ट ट्टढ॰णे७ गं॰ट्टणे
४. ङ्फिटढ॰ गिॅक्च्पि ह्रैणीिट ध्ट्टइृ गं॰ट्टयिह्रैृ णिपणीृ ट्टिपंह्रैं॰ छ्च्डिङ्िफ ध्ि,णे
५. ग्ु षिहैं,ह्रैं॰ णच्णि ङ्ि,यिह्रैृ. गच्यिह्रैृ ङ्ि ढच्यिह्रैृ ट्टणृ ग्ु षि गं॰ट्टणे
७. ६ (उ्च्णी) कुरिंट ग्ु षि ट्टिपँट्टै ट्ट ट्टढ॰ ट्टिटि,ट्टै ध्े७ह्रिृ गं॰ट्टणे
ᕕ०. ट्टणृ ग्ु षिहैं,ट्टे७ ट्टढ॰ ट्टणीृट्टिउ्हे ट्ट ह्रैं॰ॅइप गं॰ट्टणे
ᕕᕕ. ट्टिध्ट्टिट्टै णँयि. ठिफट्टिट्टै ध्ट्ट ट्ट ट्टियुट्टिट्टै छ्ि७ईि॰ट्ट ठिणीृ गं॰ट्टट्ट ट्टिं॰ॅप ध्ि,णे
ᕕ∧.उृह्रैीषि कु,णिह्रैी७ ङेगंिट. ङेणीट्ट ट्ट णिफङ्िट्ट उृयिह्रैृ ङ्ि,इच्णे
ᕕड. ध्उ्ङ्िषि कु,णिह्रैी७ ङेगंिट ट्ट ङेणीट्ट उृयिह्रैृ ट्टगेि,ग्ुृ ध्ध्यिर ट्टिध्यि णईि,णीृ गं॰ट्टणे
ᕕX. ध्ट्टि्हुफ उृॅइफणीृ उृयिह्रैृ णिपणीृ ह्रैीट्टु. ङेफ ट्ट ध्फयं॰ट्टे७ ट्टिपेफ ट्टिषि, ह्रैं॰ॅइप गं॰ट्टयिर ध्े७ह्रिृ गं॰ट्टणे
ᕕ८. ध्ट्टि्हुफ उृॅइफणीृ उृयिह्रैृ णिपणीृ ह्रैीट्टु. ङेफ ट्ट ध्फयं॰ट्टे७ ट्टिपेफ ट्टिषि, ह्रैं॰ॅइप गं॰ट्टयिर णिपट्टिउ् ह्रैीउ्हैंपणे
ᕕ६. ग्ुट ਮट. ह्रं॰ट्टउ्फ ਮट. ग्ुट ਮट ट्ट ट्टणं॰ट्ट ਮट (ट्टं॰युधिे,उ्. युच्ध्िे,उ्. णह्रैी) ह्रैं॰ॅइप ट्टिट्टैं॰उ्ट्टै ग्ु षिहैं, ट्टणीृट्टिउ्हे. ट्टिरिंट ह्रैीच्षेृणे ट्ट ट्टढ॰ ट्टणीृट्टिउ्हे
ᕕ४. ह्रैच्ट्टं॰ट्टै उ्ं॰ट्टिहैंप णँयि ट्टिध्यिह्रैृ ङ्िफढ॰ ठिणीृ गं॰ट्टट्ट णिपणे
ᕕ५. कु,णिह्रैं॰ ह्रैं॰ॅइप ट्टिट्टैं॰उ्ट्टै छ्ि७ईि॰ट्ट ट्ट ङ्िच्ट्टिफ ट्ट गंिकिरे७ ध्ं॰इट गं॰ट्टणे
ᕕ७. ग्ु. ध्ंषि. यट्टि. ङेफ ट्ट ट्टिगंफ ह्रैीणीिट ग्ु षि ट्टणीृट्टिउ्हे
∧०. ग्ु. ध्ंषि. यट्टि. ङेफ ट्ट ट्टिगंफ ह्रैीणीिट ध्े७ह्रिृ षेृणे
∧ᕕ. उ्फट्टै (उच्उ्फट्टै ट्ट ह्रं॰ट्टउ्फट्टै) ह्रैं॰ॅइप ट्टिट्टैं॰उ्ट्टै ग्ु षिहैं, ट्टणीृट्टिध्यिणीह्रैृ ह्रैीच्षेृ ट्ट ट्टियी ङ्िरिंप गं॰ट्टणे
∧∧. गपग्ुृषच्उ्ं॰ट्टै छ्च्डिङ्िफ (णरिृ. ट्टिृङेट्ट/ट्टिट्टु. गिउ्ह्रिृ. ट्टिृपिं, ट्टिपँट्टै. ट्टिृणफयि) हैं,ट्टे७ ट्टियी गं॰ट्टणे
∧ड. उे७ट्टिट्टै उृट्टिफ. गंृङं॰उ्. पिउ्उ्ि. ठिगं॰उ्हैं,ट्ट ट्टि,ह्रैी ट्टिपँट्टै ट्ट ङ्िफढ॰ गिॅक्च्पि ट्टिईिध्ध् कुयीृ ङ्ि ङ्िफढ॰ गिॅक्च्पिह्रैं॰ णिपट्टिउ् णिपणे
∧X. कु,णिह्रैं॰ ट्टिपँट्टै ट्टगेिट ध्ट्ट. उ्ं॰ट्टिङ्िफ. ह्रैीृपृ ट्ट ध्ट्टिषे७ उॅइट्टै णीच्ट्टफयिं॰ ट्टियुणीृयिह्रैृ युरिरे ट्ट णिपयिह्रैृ ट्टिं॰ॅप ध्ि,णे
∧८. णिपट्टिउ्षे७ षेृणिप. ठिफणिप. ह्रैं॰ट्टिईिच्णीृट्टै णिपणीृ ट्ट पिट्टिङ्िफट्टैं॰ट्टै णिपणीृ गं॰ट्टणे
∧६. ठिट्टिउ्ध् ᕕ ट्ट ᕕ०० कुरिंच्ध् ग्ु षिहैं, ट्टणीृट्टिउ्हे. ध्ं॰इट गं॰ट्टणे ट्ट णिपणे

९. कक्षागत सिकाइ उपलब्धिः

क) कक्षा एकको कक्षागत सिकाइ उपलब्धि (२०० शब्दहरूको ज्ञान र प्रयोग गर्न)

१. स्वर वर्ण र व्यञ्जन वर्ण उच्चारण गर्न र लेख्न

२. पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गर्न र प्रयोग गर्न,

३. ट्रेसिङ विधिबाट अक्षर लेख्न,

४. अक्षर पहिचान गरी उच्चारण गर्न,

५. मात्रा र चिन्ह पहिचान गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण गर्न र लेख्न,

६. अभिवादनका शब्दहरूको उपयुक्त उच्चारण र प्रयोग गर्न,

७. स्थानीय परिवेशहरू (खेतबारी, विद्यालय, फलफूल र पसल)को सन्दर्भमा छलफल गर्न,

८. स्थानीय परिवेशका वस्तु तथा चित्रसँग सम्बन्धित शब्द पहिचान गर्न र प्रयोग गर्न,

९. कुराकानी, संवाद र छलफलका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न,

१०. आफ्नो परिवार र कक्षाकोठाको सन्दर्भमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न,

११. चार अक्षर सम्म जोडी शब्द निर्माण गर्न,

१२. सामान्य आदरार्थी शब्दहरूको प्रयोग गर्न,

१३. गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म पहिचान गर्न र लेख्न,

१४. शरीरको बाह्य अङ्गको नाम बताउन,

१५. पारिवारिक नाता सम्बन्धका शब्दहरू पहिचान गर्न र उच्चारण गर्न,

१६. दैनिक प्रयोगका सामान्य वाक्यहरू प्रयोग गरी संवाद गर्न

१७. सात बारहरूको नाम बताउन।

ख) कक्षा दुईको कक्षागत सिकाइ उपलब्धि (४०० शब्दहरूको ज्ञान प्रयोग गर्न सिकाउने)

१. पारिवारिक र विद्यालयीय परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी आवश्यकतानुसार प्रयोग गर्न,

२. भाषिक सञ्चार गर्दा उस्तैउस्तै ध्वनि तथा संरचना भएका शब्दको फरक छुट्याउन र उचित प्रयोग गर्न

३. लिखित सामग्री पढ्न, छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न,

४. समय (बार / महिना) को नाम बताउन र लेख्न,

५. देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू सिलसिलाबद्ध बताइ कुराकानी गर्न,

६. देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू लिखित अभिव्यक्ति दिन,

७. शब्दमा अक्षर थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ शब्द निर्माण गर्न,

८. उच्चारणका आधारमा उस्तै उस्तै शब्दहरू पहिचान गरी शुद्धसँग लेख्न,

९. कुराकानी, संवाद, छलफलका क्रममा उपयुक्त शब्दको अर्थ पहिचान गर्न र प्रयोग गर्न,

१०. पढेका, सुनेका सामग्री र देखेका घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया दिन,

११. आधा अक्षर, प्रत्यय अक्षर, पूर्ण अक्षर, आकार, इकार, हलन्त पहिचान र उच्चारण गर्न,

१२. पाठको चित्र, पाठको शीर्षक र सन्दर्भअनुसार छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न,

१३. पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न,

१४. पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न,

१५. सर्ग (उपसर्ग र परसर्ग) पहिचान गरी शब्द निर्माण गर्न,

१६. पाठमा प्रयोग भएका कठिन शब्दहरू पहिचान गरी छलफल गर्न,

१७. संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न

१८.अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न,

१९.गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म पहिचान गर्न , वाचन गर्न र लेख्न,

२०.शरीरका अङ्गहरूको नाम बताउन र लेख्न,

२१.सामान्य मौखिक निर्देशनको पालना गर्न,

ग) कक्षा तीनको कक्षागत सिकाइ उपलब्धि (७०० शब्दहरूको ज्ञान र प्रयोग गर्न)

१. कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्दा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न,

२. सामाज, परिवार र विद्यालयमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न र लेख्न,

३. उस्तैउस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दहरू छुट्याउन, प्रयोग गर्न र सञ्चार गर्न,

४. स्थानीय मौसम, स्थानीय भूगोल र स्थानीय प्राकृतिक स्रोतसँग सम्बन्धित शब्द बताउन र लेख्न,

५. सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद सम्बन्धी शब्दहरू पहिचान गर्न, उच्चारण गर्न र लेख्न,

६. व्यक्तिगत अनुभव / लिखित सामग्रीका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेख्न र विश्लेषण गर्न,

७. विषयवस्तुका अनुसार छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन,

८. शब्दहरूमा अक्षर थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ शब्द निर्माण गर्न,

९. ६ (छ) शब्द सम्म भएको अर्थपूर्ण वाक्य निर्माण गर्न,

१०. नयाँ शब्दहरूको अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न,

११. पढेका सामग्री, सुनेका कुरा र देखेका घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया दिन,

१२. पद्य पाठलाई गति, यति र लय मिलाइ वाचन गर्न,

१३. गद्य पाठलाई गति र यति मिलाएर स्पष्ट सस्वर पठनको अभ्यास गर्न,

१४. पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न,

१५. पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न,

१६. संयुक्त व्यञ्जन वर्ण (चुक सक, एक्तुम सक) र ध्वनि चिन्ह (केम्फ्रेङ, मुक्फ्रेङ, सई) प्रयोग भएका शब्दको पहिचान, शुद्ध उच्चारण र अर्थवोध गर्न,

१७. सामान्य सन्दर्भ सामग्री पढेर विषयवस्तु वोध गरी लेख्न,

१८. पाठमा प्रयोग भएका घटना र परिवेश र चरित्रको वर्णन गर्न,

१९. लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा शब्द पहिचान गर्न,

२०. लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्न,

२१. सर्ग (उपसर्ग र परसर्ग) लागेका शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र सूची तयार गर्न,

२२. संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) आदिको सूची तयार गर्न,

२३. स्थानीय चाडपर्व, वेशभूषा, गरगहना, संस्कार, आदि सम्बन्धी विषयवस्तु झल्किने शीर्षक वा विषयवस्तुमा अनुच्छेद लेख्न,

२४. पाठमा उल्लिखित तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक र लिखित उत्तर दिन,

२५. अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न

२६. गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० सम्म पहिचान गर्न, वाचन गर्न र लेख्न,

७०. ङ्ँ५ढ७ गी४८ॅपेरे७ उ.४५

णीउ्ंपेयीट ऽ : ङ्ँ५ढ७ गी४८ॅपेरे७ उ.४५ ट्ट ट्टउहॅ५र्णेकट

उॅट्टघ ढॅट्टे७ /कॅर्णी.	ङ्ँ५ढ७रे७ उ.४५	ङ्ँ८ॐरे उ.ढ७यीढे ङ्ँयुढे७घट		
		ङ्ँ८ॐ ७	ङ्ँ८ॐ ∧	ङ्ँ८ॐ ऽ
७	ढॅ५णी. ट्ट ढॅउहॅ.	V0	C0	C0
∧	ट्टउहॅ. ट्ट णॅपणी.	X0	C0	C0
ऽ	ङ्ँयुजॅ७ढे ढ्ढ५ढॅट्ट	∧0	∧C	∧C
X	णु्घ ट्टढ७ ढ्ढ्णी.	∧0	∧C	∧C
ट्टरेट		७६0	७६0	७६0
ट्टउहॅ५र्णे७घट		C	C	C

(७ ट्टउहॅ५र्णे७घट उ.ऽ. ऽ∧ ङ्ँयुढे७घट)

१०. विषय वस्तुको क्षेत्र

तालिका ३: विषयवस्तुको क्षेत्र र पाठ्यघण्टा

क्र.सं./एकाइ	विषयको क्षेत्र	कक्षागत वार्षिक कार्यघण्टा		
		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	सुनाइ र बोलाई	८०	५०	५०
२	पढाइ र लेखाइ	४०	५०	५०
३	कार्यमूलक ब्याकरण	२०	२५	२५
४	शब्दार्थ शिक्षण	२०	२५	२५
जम्मा		१६०	१६०	१६०
पाठ्यघण्टा *		५	५	५

(१ पाठ्यघण्टा बराबर ३२ कार्यघण्टा)

७. [illegible] :

[illegible]

१. शिक्षण सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाः

भाषिक सीप विकासका लागि आवश्यक पर्ने क्रियाकलापहरू सुनाइ, वोलाइ, पढाइ, लेखाइ र शब्द भण्डार विकास गर्न विद्यार्थी केन्द्रित क्रियाकलापहरू गर्न सकिने छ। समुदायमा आधारित विद्यार्थी केन्द्रित र प्रयोगात्मक क्रियाकलाप सञ्चालन गरिने छ। विषय शिक्षक र भाषाका जानकारहरुसँग कुराकानी, संवाद तथा श्रव्य दृष्य सामग्रीको उपयोग गरिनेछ। विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार स्थानीय स्रोत व्यक्तिको सहयतामा सिकाइ सहजीकरण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने छ।

८. [illegible] :

[illegible]

२. विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कनः

निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी मापदण्डको आधारमा मूल्याङ्कन अभिलेख राखिनेछ। लिखित, मौखिक, पढाइ र प्रयोगात्मक कार्यबाट परीक्षण गरी आवधिक मूल्याङ्कन गरी उपलब्धि मापन गरी प्रमाणपत्र दिने व्यवस्था गर्नुपर्ने छ।

[illegible]

[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

		[illegible]	[illegible]	[illegible]

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

११. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

क्षेत्र		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
सुनाइ र बोलाई	**सक्षमता**	• ध्वनि सङ्केत उच्चारण गर्न, • अक्षर पहिचान गरी उच्चारण गर्न, • अभिवादनका शब्दहरू उपयुक्त उच्चारण र प्रयोग गर्न, • स्थानीय परिवेशहरू (खेतबारी, विद्यालय, फलफूल र पसलको) सन्दर्भमा छलफल गर्न, • कुराकानी, संवाद, छलफलका क्रममा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न, • आफ्नो परिवार र कक्षाकोठाको सन्दर्भमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न, • सामान्य आदरार्थी शब्दहरूको प्रयोग गर्न, • पारिवारिक साइनो सम्बन्धका शब्दहरू पहिचान र उच्चारण गर्न, • दैनिक प्रयोगका सामान्य वाक्यहरू प्रयोग गरी संवाद गर्न • शरीरको बाह्य अङ्गको नाम बताउन,	• पारिवारिक र विद्यालयीय परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्न, • भाषिक सञ्चार गर्दा उस्तैउस्तै ध्वनि तथा संरचना भएका शब्दको फरक छुट्याउन र उचित प्रयोग गर्न, • देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू सिलसिलाबद्ध रुपमा बताइ कुराकानी गर्न • पढेका, सुनेका सामग्री र देखेका घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न, • पाठको चित्र, पाठको शीर्षक र सन्दर्भ अनुसार छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न, • पाठमा प्रयोग भएका कठिन शब्दहरू पहिचान गरी छलफल गर्न, • शरीरका अङ्गहरूको नाम बताउन • सामान्य मौखिक निर्देशनको पालना गर्न,	• कुराकानी, संवाद, छलफल र प्रश्नोत्तर गर्दा उपयुक्त भाषाको प्रयोग गर्न, • सामाज, परिवार र विद्यालयमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी प्रयोग गर्न, • उस्तैउस्तै ध्वनि तथा समान संरचना भएका शब्दहरू छुट्याउन, प्रयोग र सञ्चार गर्न, • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद सम्बन्धी शब्दहरू पहिचान र उच्चारण गर्न, • नयाँ शब्दहरूको अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न, • पढेका, सुनेका सामग्री र देखेका घटनाको बोध गरी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न, • पाठमा प्रयोग भएका घटना, परिवेश र चरित्रको वर्णन गर्न, • पाठमा उल्लिखित तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई मौखिक उत्तर दिन, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० सम्म वाचन गर्न,
	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	• स्वर वर्ण र व्यन्जन वर्ण • अक्षर र शब्द निर्माण • शब्द उच्चारण • शब्द विभेदीकरण • स्थानीय परिवेशहरू(खेतबारी, विद्यालय, फलफूल र पसल)को सन्दर्भमा छलफल, • कुराकानी, संवाद, छलफल • आदरार्थी शब्दहरू • साइनोका शब्दहरू • सात बार	• आफ्नो परिवेशमा प्रयोग हुने शब्दहरू , • कुराकानी तथा सञ्चार, • अनुभवका आधारमा समूह छलफल र प्रतिक्रिया, • छलफल र प्रश्नोत्तर , • शब्दहरू पहिचान र प्रश्नोत्तर, • शरीरका अङ्गहरू, • निर्देशनको जानकारी र पालना,	• औपचारिक तथा अनौपचारिक कुराकानी, • जोडी संवाद, • समूह छलफल र प्रश्नोत्तर, • शब्द पहिचान र प्रयोग, • वाक्य निर्माण, • फरक अर्थ दिने उस्तै शव्दहरु, • विकासका पूर्वाधार सम्बन्धी शब्दहरू • विपद सम्बन्धी शब्दहरू • शब्दहरूको अर्थ पहिचान र प्रयोग,

				• कथाहरु(घटनाको बोध र प्रतिक्रिया तथा चरित्र वर्णन), • श्रुतिवोधका लागि अनुच्छेद, • गन्ती र गन्तीका शब्दहरू
	सिकाइ सहजीकरण	• स्वर वर्ण र व्यन्जन वर्ण उच्चारण गर्ने गराउने, • अक्षरमा मात्रा लागेका शब्द उच्चारण गर्ने गराउने र श्रव्य दृश्य सामग्री तथा शब्द पत्तिको प्रयोग गरी अक्षर चिन्न र उच्चारण गर्न सहजीकरण गर्ने • शब्द उच्चारण गर्ने, गराउने र अडियो सुनाउने तथा लयबद्ध तरिकाले तथा अन्य अभिनय जस्ता सिर्जनात्मक तरिकाबाट सहजीकरण गर्ने, • शब्द विभेदीकरण शब्द सूची तयार गरी उच्चारणका आधारमा फरक छुट्याउने, • परिवेशहरू(खेतबारी, विद्यालय, फलफूल र पसल)को सन्दर्भमा काम, वस्तु तथा सामान, मान्छे बताउने , छलफल गर्ने गराउने, • कुराकानी, संवाद, छलफल गर्ने गराउने	• पारिवारिक र विद्यालयीय परिवेशमा धेरै प्रयोग हुने शब्दहरूको सूची बनाइ उच्चारण गर्न लगाउने र थप शब्दहरू खोजी गर्न लगाउने , • उस्तैउस्तै ध्वनि संरचना वा उच्चारण हुने शब्दको सूची बनाइ फरक छुट्याइदिने र प्रयोग हुने अवस्थाका बारेमा छलफल गर्ने, • कुराकानीका क्रममा देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू सिलसिलाबद्ध रुपमा क्रमैसँग प्रस्तुत गरी विद्यार्थीहरूलाई देखेका, सुनेका र गरेका कार्यहरू बताउन लगाइ छलफल गराउने • पढेका, सुनेका सामग्री र देखेका घटनाको सन्दर्भ अनुसार विद्यार्थीलाई अडियो भिडियो, छलफल विधि र प्रश्नोत्तर गर्ने • पाठको चित्र, शीर्षक र सन्दर्भ अनुसार विद्यार्थीलाई छलफल तथा प्रश्नोत्तर गरी जानकारी गराउने • पाठमा प्रयोग भएका कठिन शब्दहरू विद्यार्थीलई पहिचान गर्न लगाउने र सो शब्दहरूको उच्चारण गर्न लगाई अर्थ बताउने र वाक्य बनाउन सिकाउने, • शरीरका अङ्गहरूको नामको सूची बनाइ सबैलाई पालैपालै शुद्धसँग भन्न लगाउने	• विद्यार्थीहरुलाइ सामान्य शीर्षक दिएर उपयुक्त भाषाको प्रयोग गरी कुराकानी गर्न लगाउने, समूह विभाजन गरी संवाद गराउने तथा उक्त शीर्षकमा छलफल गराउने, • पाठको चित्र, शीर्षक र सन्दर्भअनुसार विद्यार्थीलाई छलफल गराइ प्रश्न निर्माण र उत्तर दिने तौरतरिका सिकाउने • साथी समूहमा कुराकानीका शव्दहरूलाई लेखन अभ्यास गराउने • संवादमा समाज, परिवार र विद्यालयका पात्रहरूको भूमिक निर्वाह गरी संवाद गर्न लगाउने शब्दहरुको सूची तयार गरी अन्य वाक्यमा प्रयोग गर्न अभ्यास गराउने, • अनुच्छेद र श्रव्य सामग्री पढेर सुनाउँदाका शब्द पहिचान गर्न लगाउने सो शब्दहरूको उच्चारण गर्न लगाइ अर्थ बताउने र सामान्य अर्थपूर्ण वाक्य बनाउन सिकाउने, प्रश्नहरू गर्ने र उत्तर सच्याइदिने • पाठमा प्रयुक्त नयाँ शव्दहरुको खोजी गरी सामान्य अर्थ दिने वाक्य वनाउन सिकाउने, र नयाँ अनुच्छेद सिर्जना गर्न सहजीकरण गर्ने • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद सम्बन्धी भिडियो अडियो वा व्याख्या गरी विकासका पूर्वाधारहरू चिनाउने • विपदको जानकारी गराइ यसको कारण र बच्ने उपायहरूको सूची बनाइ उच्चारण

			• शिक्षकले मौखिक प्रश्नहरू र निर्देशन जानकारी गराउने र निर्देशन पालना गर्न लगाउने,	गराउने र पूर्वाधार र विपदसम्वन्धी चित्र देखाइ छलफल गराउने, • पाठमा भएका नयाँ शब्दहरूको अर्थ पहिचानका लागि शब्दकोष प्रयोग गर्ने तरिका सिकाइ वाक्य बनाउन लगाउने,
	मूल्याङ्कन	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • आफूले देखेको र सुनेको खेतबारी, विद्यालय, फलफूल र पसलका बारेमा मौखिक प्रश्न गर्ने, • सम्बन्धित चित्र देखाई बताउन लगाउने • परिवारका सदस्यको नाम र काम बताउन लगाउने	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू सिलसिलाबद्ध रुपमा क्रमैसँग बताउन लगाउने, • चित्र हेरेर प्रश्नहरूको उत्तर दिन लगाउने • शिक्षकले मौखिक प्रश्नको उत्तर र निर्देशन पालना गरे नगरेको हेर्ने,	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • कुराकानीका क्रममा समाज, परिवार र विद्यालयमा प्रयोग हुने उपयुक्त शब्दहरुको सूची तयार गर्न लगाउने, • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपदका शब्दहरुको सूची तयार गर्न लगाउने, • पाठमा भएका नयाँ शब्दहरूको खोजी गर्ने र अर्थ पहिचान का लागि शवदकोष हेरी खोजी गर्न लगाउने
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

				[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

		• ᤐᤔᤁᤡ᤹ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹(ᤌᤕᤙᤀᤕᤵ: ᤃᤱᤗᤠᤆ ᤌᤕᤂᤆ ᤃᤱᤗᤱ. ᤂᤀᤡᤶ ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᥌ ᤀᤢ ᥇᥆ ᤁᤸᤱ. ᤀᤢᤁᤡ ᤋᤶᤗᤶ ᤒᤡ᤹)		• ᤂᤀᤡᤶ ᤊᤢᤗᤠ᤻, • ᤐᤔᤒᤣ᤹ ᤀᤡᤛᤔ ᤕᤡ᤻ᤋ
ᤃᤡ᤻ᤁᤡ᤹ **ᤌ᤻ᤁᤀᤕ**	• ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᤣᤱᤗᤡ᤹ᤒ ᤀᤢ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᤀᤢᤁᤡ᤹ᤀᤡᤋᤌ᤹ᤒ • ᤗᤱᤀᤡᤔ ᤣᤡᤅ ᤀᤢ ᤋᤀᤁᤡ᤹ ᤀᤢᤅᤀᤗᤔ ᤗᤱᤁ ᤐᤔᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤗᤱᤁᤠ᤻, ᤃᤗᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤀᤢ ᤂᤣᤡᤒᤖ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤆᤙᤡ ᤗᤱᤁ. ᤊᤔᤁᤡ ᤗᤱᤁ ᤀᤢ ᤗᤡᤁᤡ ᤗᤱᤁᤗᤔ ᤊᤢᤗ ᤁᤀᤕᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤊᤢᤗ ᤀᤡᤘᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤀᤡᤋᤙᤡ᤹ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ (ᤌᤕᤙᤀᤕᤵ: ᤃᤱᤗᤠᤆ ᤌᤕᤂᤆ ᤃᤱᤗᤱ. ᤂᤀᤡᤶ ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᥌ ᤀᤢ ᥇᥆ ᤁᤸᤱ. ᤀᤢᤁᤡ ᤋᤶ ᤒᤡ᤹) ᤀᤡᤘᤒ ᤌ᤻ᤁᤀᤕᤒ ᤀᤢ ᤐᤔᤌ᤹ᤒ • ᤐᤔᤁᤡ᤹ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ (ᤌᤕᤙᤀᤕᤵ: ᤃᤱᤗᤠᤆ ᤌᤕᤂᤆ ᤃᤱᤗᤱ. ᤂᤀᤡᤶ ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᥌ ᤀᤢ ᥇᥆ ᤁᤸᤱ. ᤀᤢᤁᤡ ᤋᤶ ᤒᤡ᤹) ᤁ᤻ᤋ ᤐᤔᤗᤆ ᤣᤀᤛᤔ ᤁᤀᤕᤒᤣ᤹ ᤌᤕᤔ᤹ ᤁᤀᤕᤀᤢ ᤀᤡᤋᤙᤡ᤹ ᤀᤢ ᤐᤔᤁᤡ᤹ ᤁᤀ ᤁᤀᤂᤀ ᤁᤀᤕᤒ ᤌ᤻ᤁᤀᤕ ᤁᤀᤕᤒ	• ᤣᤱᤗᤡ᤹ᤗᤶ ᤀᤡᤖᤗᤀᤣ ᤃᤱᤀᤂ ᤀᤢ ᤒᤶᤛ᤹ ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᤐᤔᤒᤣ᤹ ᤣᤱᤗᤡ᤹ᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ ᤀᤢ ᤒᤶᤛ᤹ ᤋᤔᤂ᤹ᤒ. ᤀᤢᤅ ᤒᤔᤒ ᤀᤢ ᤀᤡᤀᤡᤱᤀ᤹ ᤐᤔᤌ᤹ᤒ • ᤐᤔᤀᤡᤂ ᤐᤡᤒᤶ ᤌᤘᤒᤖ ᤀᤡᤋ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤒᤣ᤹ ᤁᤀᤕᤏ ᤀᤡᤛᤔ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤋᤔ (ᤋᤶ/ᤗ)ᤆᤶ ᤒᤡ᤹ᤗᤶ ᤀᤡᤒ ᤁᤀᤕᤒᤣ᤹ ᤀᤡᤘᤒ ᤀᤢ ᤐᤔᤌ᤹ᤒ • ᤀᤡᤖᤀᤡᤂ. ᤂᤔᤀᤡᤂ ᤀᤢ ᤁᤀᤕᤀᤡᤂ ᤋᤖᤅᤱᤗᤶ ᤀᤡᤖᤗᤀᤣ ᤆᤔᤒ᤹. ᤗᤔᤁ᤹ ᤋ᤻ᤋ᤹ᤛ ᤌᤕᤀ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ ᤀᤢ ᤐᤔᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤗᤱᤁᤣ ᤗᤱᤁ ᤋᤀ᤻ᤒᤣ᤹. ᤊᤢᤗᤠ᤻ᤣ ᤗᤱᤁ ᤋᤀ᤻ᤒᤣ᤹. ᤃᤱᤒᤣ᤹ ᤋ ᤂᤱᤒᤣ᤹ ᤀᤢᤁ᤹ ᤀᤢᤁ᤹ ᤀᤢᤅ ᤆᤅ᤻ᤅ ᤊᤢᤗᤠ᤻, ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤐᤔ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ (ᤂᤀᤡᤶ ᤊᤢᤗᤠ᤻ ᥌ ᤀᤢ ᥌᥆ ᤁᤸᤱ. ᤀᤢᤁᤡ ᤋᤶ ᤒᤡ᤹. ᤃᤣᤡᤋ ᤠ, ᤀᤱᤀ᤻ᤀᤌ.ᤗᤊᤱᤵ. ᤁᤔᤌᤔᤌ ᤠᤱᤀᤅ ᤀᤢ ᤁᤕᤠ,) ᤁ᤻ᤋ ᤐᤔᤗ ᤀᤢ ᤃᤣᤡᤋᤗᤶ ᤣᤀᤛᤔ ᤁᤀᤕᤒᤖ ᤌᤕᤀ᤹ ᤁᤀᤕᤀᤢ ᤀᤡᤋ ᤀᤢ ᤐᤔᤁᤀ ᤁᤀᤂᤀᤣ ᤌ᤻ᤁᤀᤕ ᤁᤀᤕᤒ	• ᤀᤡᤙᤔᤐᤶ ᤋᤶᤀᤡᤂ ᤵᤀᤡᤔ ᤀᤢ ᤀᤡᤐᤔᤂᤔ ᤋᤱᤀᤶ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒᤣ᤹ ᤂ,ᤣ ᤀᤡᤊᤂ. ᤁᤀᤛᤂ ᤀᤢ ᤂᤔᤊᤂ ᤊᤢᤗᤠ᤻ᤆᤶ ᤀᤡᤒ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤋᤶᤀᤡᤂ ᤋᤱᤀᤡᤔ (ᤊ᤹/ᤂ᤹ᤵ ᤀᤢ ᤵᤶᤒᤠ᤻). ᤋᤶᤀᤡᤂ ᤂᤔᤋᤡᤱ (ᤌᤔᤂᤶ/ᤁ᤹ᤒ᤹/ᤁᤱᤒ᤹) ᤀᤢ ᤋᤶᤀᤡᤂ ᤋ᤹ᤀᤡᤔᤒᤂ ᤋᤅ᤹ (ᤋ᤹ᤐ᤹/ᤌ᤹/ᤵᤀ᤹) ᤀᤢ ᤀᤔᤒᤂ ᤊᤢᤗᤠ᤻ᤆᤶ ᤀᤡᤒ ᤁᤀᤕᤒᤣ᤹ ᤐᤔᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ • ᤃᤱᤀᤂ ᤁᤂᤆᤶ ᤘ᤹ᤀᤡᤖᤗ (ᤗᤢ/ᤗᤔ/ᤐᤖᤗᤁᤡᤱ/ᤣ᤹ᤋ) ᤀᤢ ᤋᤋᤀᤗ (ᤌᤋ᤻/ᤊᤱᤵ/ᤂᤔᤋᤕ)ᤀᤢ ᤀᤔᤒᤂ ᤃᤱᤀᤂ ᤁᤣ᤹ ᤕ᤻ᤒᤣ᤹ ᤂᤶᤀᤢ ᤆᤀᤡᤖᤁᤡ᤹ᤂ ᤊᤢᤗᤠ ᤐᤔᤌ᤹ᤒ • ᤃᤱᤋᤀᤂ ᤀᤡᤵ/ᤐᤔᤀᤡᤂ ᤐᤒᤆᤶ ᤀᤡᤖᤗᤀᤣ ᤀᤶᤀᤕ ᤌᤀᤀᤱ. ᤀᤡᤵ ᤌᤀᤀᤱ. ᤌᤕᤗᤔ ᤐᤔ ᤀᤢ ᤀᤢᤋ, ᤌᤕᤗᤔ ᤐᤔᤒ • ᤋᤔᤅ ᤃᤛᤱᤵ ᤣᤁᤡᤱ ᤌᤕᤀ᤹ᤋ ᤗᤱᤂᤀᤋ. ᤐᤔᤒᤣ᤹ ᤀᤱᤋᤋᤔ ᤕ᤻ᤒ ᤀᤢ ᤘᤊᤔᤒ ᤌᤕ ᤋᤀᤖᤂ᤹ᤒ • ᤊᤢᤗᤠ᤻ᤣ (ᤋᤱᤋᤔᤂ ᤀᤢ ᤣᤀᤕᤋᤔᤂ) ᤗᤱᤁ ᤋᤀ᤻ᤒᤣ᤹. ᤗᤱᤁᤣ ᤊᤢᤗ ᤋᤀ᤻ᤒᤣ᤹. ᤃᤱᤒᤣ᤹ ᤋ ᤂᤱᤒᤣ᤹ ᤀᤢᤁ᤹- ᤀᤢᤁ᤹ ᤀᤢᤅ ᤆᤅ᤻ᤅ ᤌᤶᤙ᤹ ᤁᤀᤕᤒ ᤁᤢᤡ᤻ᤁᤡ᤹ ᤁᤀᤕᤌ᤹ᤒ ᤀᤢ

				[illegible]

				[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
पढाइ र लेखाइ	**सक्षमता**	• ध्वनि सङ्केत पढ्न र लेख्न, • ट्रेसिङ विधिबाट अक्षर लेख्न, • लेखन ढाँचाको अनुकरण र लेखन गर्न, • चार अक्षर सम्म जोडी शब्द निर्माण गर्न पढ्न र लेख्न, • शरीरको बाह्य अङ्गको नाम पढ्न, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म पढ्न र लेख्न, • सात बारका नाम पढ्न।	• उच्चारणका आधारमा उस्तै उस्तै शब्दहरू पहिचान गरी शुद्ध सँग लेख्न, • लिखित सामग्री पढ्न, छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्न, • समय (बार / महिना) को नाम पढ्न र लेख्न, • देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरू लिखित अभिव्यक्ति दिन, • शब्दहरूमा अक्षर थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ शब्द निर्माण गर्न,	• समाज, परिवार र विद्यालयमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान गरी लेख्न, • स्थानीय मौसम, भूगोल र प्राकृतिक स्रोतसँग सम्बन्धित शब्द लेख्न, • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद्सम्बन्धी भिडियो देखाएर त्यसमा आएका फुटेजहरु पहिचान गरी शब्दहरू लेख्न,

			• गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म लेखन गर्न,	• व्यक्तिगत अनुभव / लिखित सामग्रीका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र विश्लेषण गर्न, • विषयवस्तुका अनुसार छलफल गरी लिखित अभिव्यक्ति दिन, • शब्दहरूमा अक्षर थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ शब्द निर्माण गर्न, • ६ (छ) शब्द सम्म भएको अर्थपूर्ण वाक्य निर्माण गर्न, • गति र यति मिलाएर स्पष्ट सस्वर पठनको अभ्यास गर्न, • सामान्य सन्दर्भ सामग्री पढेर विषयवस्तु बोध गरी लेख्न, • स्थानीय (चाडपर्व, वेशभूषा, गरगहना, संस्कार सम्बन्धी) विषयवस्तु झल्किने शीर्षक वा विषयवस्तुमा अनुच्छेद लेख्न, • अनुच्छेदको अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न • गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० सम्म लेखन गर्न, • पाठमा उल्लिखित तथ्य, सन्दर्भ, सूचना र पूर्वज्ञानमा आधारित भई लिखित उत्तर दिन,
	विषयबस्तुको विस्तृतीकरण	• ध्वनि सङ्केत पहिचान (पढाइ र लेखाइ), • मात्रा पहिचान • अक्षर लेखन (ट्रेसिङ विधि), • अनु लेखन, • शब्द निर्माण, • पढाइ अभ्यास (शव्दावली शरीरको बाह्य अङ्ग, गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म, सात बारका नाम)	• शब्दहरू शुद्ध पढाइ र लेखाइ, • छलफल तथा प्रश्नोत्तर, • समय, बार र महिना जानकारी, • अनुभव लेखन, अनु लेखन र पढाइ, • नयाँ शब्द निर्माण अभ्यास, • लेखन अभ्यास (गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म, सात बारका नाम, आकृतिहरू र रङ्गहरू)	• शब्द पहिचान र लेखन, • शब्द लेखन, • घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र विश्लेषण, • लिखित अभिव्यक्ति, • नयाँ शब्द निर्माण, • अर्थपूर्ण वाक्य निर्माण, • स्पष्ट सस्वर पठन,

		• लेखन अभ्यास (शव्दावली शरीरको बाह्य अङ्ग, गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म, सात बारका नाम)		• वोध र लेखन, • अनुच्छेद लेखन, • गन्तीका शब्दहरू, • लिखित उत्तर दिन,
	सिकाइ सहजीकरण	• अक्षरहरू उच्चारण गर्ने र अभ्यास गराउने, • अक्षरहरू पहिचान गराउने, • मात्रा पहिचान र ट्रेसिङ विधि बाट अक्षर लेख्न अभ्यास गराउने • अक्षरहरू सारी अनुकरण अभ्यास गराउने, • दुइ अक्षर तीन अक्षर र चार अक्षरबाट शब्द निर्माण अभ्यास गराउने, • शब्द पढ्न अभ्यास गराउने • पढाइ अभ्यास (शव्दावली शरीरको बाह्य अङ्ग, गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म, सात बारका नाम) पढ्न सहजीकरण गर्ने र लेख्न लगाउने • लेखन अभ्यास (शव्दावली शरीरको बाह्य अङ्ग, गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म, सात बारका नाम) चार्ट पेपरको प्रयोग गरी छलफल गर्दै पढाइ र लेखाइ सीप विकासमा सहजीकरण गर्ने	• उच्चारणका आधारमा उस्तै उस्तै र फरक शब्दहरू लेखी उच्चारण गर्न अभ्यास गराउने फरक छुट्याउने, , अर्थ बताउने र शुद्धसँग लेख्न लगाउने, • लिखित सामग्री सस्वर वाचनको अभ्यास गरी प्रश्नोत्तर गर्ने, • समय (बार/महिना) को नाम सूची बनाइ पढ्न र लेख्न लगाउने, • देखेका, सुनेका र गरेका कुराहरूका आधारमा दोहोरो संवाद कुराकानी गराउने र लेख्न अभ्यास गराउने, • अक्षरमा अक्षर थपेर, शब्दहरू अक्षर थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ-नयाँ अर्थलाग्ने शब्दहरू निर्माण गर्न लगाउने, • लेखन अभ्यास (गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म, सात बारका नाम, आकृतिहरू गोलो, आयतकार, चेप्टो आदि र रङ्गहरू) चार्ट पेपरको र चित्रको प्रयोग गरी छलफल गर्दै पढाइ र लेखाइ सीप विकासमा सहजीकरण गर्ने।	• विद्यार्थीलाई स्थानीय वातावरण र विद्यालयको भ्रमण गराएर त्यहाँ देखेका गरेका सुनेका शब्दहरुको सूची बनाउन लगाउने, • स्थानीय मौसम(जाडो / गर्मी तथा ऋतुहरु), स्थानीय भूगोल (समतल/ भिरालो/ ठाडो) र स्थानीय प्राकृतिक स्रोत(खोला/ पहाड/ नदी) आदि सँग सम्बन्धित शब्दको सूची वनाएर लेख्न र अभ्यास गर्न लगाउने, • सामान्य विकासका पूर्वाधार (गाडी/ बाटो/विद्युत/ संचार आदि) र विपद(डडेलो/ पहिरो/ भू-क्षय आदि) सम्बन्धी सामान्य जानकारी गराइ सम्वन्धित शब्दहरू लेख्न लगाउने, • व्यक्तिगत अनुभव /लिखित सामग्रीका आधारमा घटना वर्णन, अनुभव वर्णन, बुँदा लेखन र थप बुँदाहरू लेख्न लगाउने, • विषयवस्तुका अनुसार छलफलमा भाग लिन, लिखित अभिव्यक्ति दिन र समूहमा प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने, • शब्दहरूमा (उपसर्ग र परसर्ग) अक्षर थपेर,अक्षरमा शब्द थपेर, जोडेर वा हटाएर नयाँ-नयाँ अर्थलाग्ने बाक्य निर्माण गर्ने अभ्यास गराइ धेरै भन्दा धेरै शव्द निर्माण गर्न र लेख्न लगाउने,

				• दुई शब्द ,तीन शब्द , चार शब्द , पाँच शब्द र छ शब्द बाट अर्थपूर्ण वाक्य निर्माण गर्न, पढ्न र लेख्न, लगाउने, • गति र यति मिलाएर स्पष्ट सस्वर मिठासका साथ पढेर सुनाउने र पठनको अनुकरण एवम् अभ्यास गर्न सँगै पढ्न लगाइ सामूहिक अभ्यास गराउने र गर्न लगाउने, नयाँ अनुच्छेदहरू पठन अभ्यास गर्न लगाउने, • सामान्य सन्दर्भ सामग्री पढ्न लागइ प्रश्न गर्न, मौखिक उत्तर दिन र लिखित उत्तर दिन लगाउने, • स्थानीय (चाडपर्व, वेशभूषा, गरगहना, संस्कार) सम्बन्धी विषयवस्तु झल्किने चित्र देखाइ आफ्नो र साथीको घरमा गरिने क्रियकलापहरू छलफल गरी सूची तयार गरी लेख्न लगाउने, • कुनै लिखित सामग्री वा पाठमा प्रयोग भएका सामग्रीका आधारमा विद्यार्थहरुलाई अनुलेखन र निर्देशित लेखन गर्न लगाउने, • आफ्नो तथा आफ्नो वरपरको वातावरणको वारेमा विद्यार्थी हरूलाई सामान्य छोटो अनुच्छेद रचना गर्न लगाउने, • गन्ती सिकाइका लागि गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० शिक्षकले सुनाउने र त्यस सँगसँगै विद्यार्थीहरुलाई लेख्न लगाउने • पाठमा प्रयुक्त कुनै अनुच्छेद पढ्न लगाइ त्यसमा उल्लेख गरिएको तथ्य, सन्दर्भ, सूचनाका आधारमा प्रश्न उत्तर गर्न र लेख्न लगाउने।
	मूल्याङ्कन	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • अर्थलाग्ने शब्दहरू निर्माण गर्ने, उच्चारण गर्ने, पढ्न र लेख्न लगाउने,	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने,	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • स्थानीय मौसम(जाडो / गर्मी तथा ऋतुहरु), स्थानीय भूगोल (समतल/ भिरालो/ ठाडो) र

		• शब्दहरू दिएर पढ्न, अनुकरण गर्न र लेखन गर्न लगाउने • अनुकरणात्मक हस्त लेखनको अभ्यास गराउने।	• समान उच्चारणका शब्दहरू दिएर अर्थ भन्न लगाउने, • शब्दहरू निर्माण गर्न लगाउने, गरेको नगरेको हेर्ने • दोहोरो संवाद कुराकानी गराउने, • अङ्क गन्न ,आकृति भन्न र रङ्ग पहिचान गर्न लगाइ मूल्याङ्कन गर्ने।	स्थानीय प्राकृतिक स्रोत(खोला/ पहाड/ नदी) आदिसँग सम्बन्धित शब्दको सूची वनाएर लेखन अभ्यास गर्न लगाउने,
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

			[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

			• [illegible]	• [illegible]
	[illegible]	• [illegible] • [illegible] • [illegible]	• [illegible] • [illegible] • [illegible] • [illegible] • [illegible]	• [illegible] • [illegible] • [illegible]
व्याकरण	**सक्षमता**	• उच्चारण, • मात्रा र चिन्ह पहिचान गरी लेखन ढाँचाको अनुकरण र लेखन गर्न,	• आधा अक्षर, पूर्ण अक्षर, आकार, इकार, हलन्त पहिचान गर्न र उच्चारण गर्न, • पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिन्ह र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न, • पदसङ्गति मिलाई लेख्य चिन्ह र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न, • उपसर्ग र परसर्ग पहिचान गरी शब्द निर्माण गर्न, • संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) बुझेर प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) • अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन गर्न,	• पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न, • पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न, • मात्रा, हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण, पहिचान र अर्थवोध गर्न, • लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा शब्द पहिचान गर्न वाक्यमा परिवर्तन गर्न, • लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा वाक्यमा परिवर्तन गर्न, • सर्गपरक शब्दको पहिचान गरी उच्चारण र सूची तयार गर्न,

				• संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) आदिको सूची तयार गर्न,
	विषयबस्तुको विस्तृतीकरण	• उच्चारण • मात्रा र चिन्ह पहिचान	• मात्रा र अक्षर संरचना, • लेख्य चिन्ह र क्रियाको प्रयोग, • पदसङ्गति, • उपसर्ग र परसर्ग पहिचान, • संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता), • अनुलेखन, श्रुतिलेखन, निर्देशित लेखन र सिर्जनात्मक लेखन,	• पदसङ्गति र वाक्य निर्माण, • अनुच्छेद रचना, • शुद्ध उच्चारण र अर्थवोध, • वाक्य निर्माण र वर्गीकरण, • वाक्यमा परिवर्तन, • सर्गपरक शब्द पहिचान र प्रयोग , • संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) का शव्दहरू
	सिकइ सहजीकरण	• अक्षर, शब्द शुद्धसँग उच्चारण गराउन अडियो भिडियो सामग्रीको प्रयोग गरी सहजीकरण गर्ने, • आकार, उकार, इकार, औकार जस्ता मात्राहरु चिनाइ प्रयोग गर्ने, • मात्राको चिन्ह पहिचान गराउने र उच्चारण गर्न सिकाउने,	• आधा अक्षर, पूर्ण अक्षर, आकार, इकार, हलन्त चिनाउने र प्रयोग भएका शब्दहरूको शुद्ध उच्चारण गर्न अभ्यास गराउने, • वाक्य निर्माण गर्दा पदसङ्गति मिलाउने नमुनाहरू छलफल गर्ने, पदसङ्गति मिलाएर वाक्य परिवर्तन गर्न लगाउने, • उपसर्ग र परसर्ग पहिचान गरी शब्द निर्माण गराउने, • वाक्य निर्माण गर्दा पदसङ्गति मिलाएर सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न लगाउने, • हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकताका अवस्थाको अभिनयबाट जानकारी गराउने र विद्यार्थीहरूलाई शब्दपत्ति देखाई अभिनय गराउने साथै उक्त शब्दमा लाग्ने चिन्ह पहिचान गराउने • सामान्य शब्द तथा अनुच्छेद को अनुलेखन गराउने, • सामान्य वाक्यको श्रुतिलेखन गराउने,	• पदसङ्गति मिलाई लेख्न, लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको क्रमश चिनाउने, तिनको उपयुक्त प्रयोग गरी वाक्य निर्माण गर्न अभ्यासमा सहभागी गराइ सहजीकरण गर्ने • पदसङ्गति मिलाइ लेख्य चिन्ह, काल र क्रियाको उपयुक्त प्रयोग गरी सामान्य अनुच्छेद रचना गर्न सिकाउन कक्षामा भएका देखेका विषयको नयाँ रचना गर्ने प्रोत्साहन गर्ने र आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने • हलन्त र संयुक्त व्यञ्जन वर्ण प्रयोग भएका शब्दको शुद्ध उच्चारण, पहिचान र अर्थवोध गर्न भाषिक क्रियाकालाप गर्ने • लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा वाक्य वर्गीकरण गर्न, आवश्यक अभ्यास गर्ने, उदाहरणहरू प्रस्तुत गरी छलफल गर्ने • लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल र आदरका आधारमा वाक्यमा परिवर्तन गर्न अभ्यास गरी छलफल गर्ने • सर्गपरक शब्दको उदाहरण प्रस्तुत गरी उच्चारण र सूची बनाउन ,

			• सामान्य वाक्यमा आफ्नो बारेमा लेख्न लगाउने,	• संवेगात्मक अभिव्यक्ति (हर्ष, चिन्ता, घृणा, आश्चर्य, उत्सुकता) मा प्रयोग हुने शब्दहरूको सूची तयार गरी तिनको भाषिक अभ्यास गर्ने
	मूल्याङ्कन	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • शब्द प्रस्तुत गरी उच्चारण गर्न लगाउने • मात्रा चिन्ह लगाउने	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • आधा अक्षर, पूर्ण अक्षर, आकार, इकार, हलन्त प्रयोग भएका शब्दहरूको शुद्ध उच्चारण गराउने, • पदसङ्गति मिलाएर वाक्य रचना गरे नगरेको परीक्षण गर्ने • सामान्य शब्द तथा अनुच्छेदको अनुलेखन र श्रुतिलेखन गराउने • आफ्नो बारेमा लेख्न लगाउने,	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • पदसङ्गति मिलाएर वाक्य रचना गरे नगरेको परीक्षण गर्ने • वाक्य परिवर्तन गर्न लगाउने
• ꤂ꤢꤏꤣ ꤊꤤ (ꤛꤤ)	ꤜꤢꤙꤢꤤ	• ꤂ꤢꤙꤢꤜꤢ ꤂ꤢꤏꤣ ... (8 bullet items in the same unidentified script; includes "८ ꤊ ٨० ...")	• ... (८ ꤊ ꩒० ...)	• ... (८ ꤊ ८०० ...)
	꤂ꤢꤏ ꤛꤤꤕ ꤂ꤢꤛꤢ	• ... (꤂ꤢꤙ ꤂ꤢꤏꤣ) • ...	• ꤂ꤢ (꤂ꤢ/ꤏ) • ... • ...	• ... (꤂ꤢ. ...)

		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

		• [illegible] • [illegible] • [illegible] • [illegible]	• [illegible] • [illegible] • [illegible] • [illegible]	• [illegible] • [illegible] • [illegible] • [illegible]
शब्दार्थ	**सक्षमता**	• पारिवारिक परिवेशमा प्रयोग हुने शब्द पहिचान र प्रयोग गर्न, • अभिवादनका शब्दहरू उपयुक्त उच्चारण र प्रयोग गर्न, • सामान्य आदरार्थी शब्दहरूको प्रयोग गर्न, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म पहिचान गर्न • शरीरको बाह्य अङ्गको नाम बताउन, • पारिवारिक साइनो सम्बन्धका शब्दहरू पहिचान गर्न, • सात बारहरूको नाम बताउन।	• समय (बार/महिना) को नाम बताउन • कुराकानी, संवाद, छलफलका क्रममा उपयुक्त शब्दको अर्थ पहिचान र प्रयोग गर्न, • शरीरका अङ्गहरूको नाम बताउन र लेख्न, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म पहिचान गर्न,	• स्थानीय मौसम, स्थानीय भूगोल र स्थानीय प्राकृतिक स्रोतसँग सम्बन्धित शब्द बताउन • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद सम्बन्धी शब्दहरू पहिचान गर्न, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० सम्म पहिचान गर्न,
	विषयबस्तुको विस्तृतीकरण	• घरपरिवारमा प्रयोग हुने सामान्य शवव्दहरू, (साइनो समेत पहिचान र प्रयोग), • अभिवादनका शब्दहरूको जानकारी, • सामान्य आदरार्थी शब्दहरू, • १ देखि २० सम्म गन्ती, • शरीरको बाह्य अङ्गहरू को चिनारी, • सात बारहरू	• समय (बार/महिना) • शब्दको अर्थ पहिचान र प्रयोग, • शरीरका अङ्गहरूको नाम, • गन्तीका शब्दहरू,	• स्थानीय प्राकृतिक अवस्थाको जानकारी (मौसम, स्थानीय भूगोल र स्थानीय स्रोत) • विकासका स्थानीय पूर्वाधारको परिचय • विपदको परिचय • गन्तीका शब्दहरू(१ देखि १०० सम्म)
	सिकइ सहजीकरण	• पारिवारिक , अभिभावादनका, आदरार्थी तथा साइनो सम्बन्धका सबै शब्दहरू शब्द पत्ति द्वारा प्रस्तुत गर्ने तथा अभिवादनका	• घडी हेर्ने तरिका सिकाउने (साझ, विहान, बेलुका) लगायत र समयावधि जनाउने शब्दहरू (बार/महिना/ मौसम) चार्ट	• स्थानीय प्रकृतिक अवस्था जाडो गर्मी मौसम, जमिनको सतह, खोला-नाला, वन जङ्गल को

		कृयाकलापको चित्र देखाएर उक्त कार्य के हो छलफल गर्ने र कक्षामा आमा, वुवा, दाजु , दिदी आदिको अभिनय दिएर छलफल गर्ने गराउने, • विद्यार्थीलाई पालैपालो गन्न लगाउने तथा स्थानीय गन्तीका सामग्री ल्याएर सङ्ख्या भन्न लगाउने, • शरिरको बाहिरी अङ्गको नाम बताउने र विभिन्न विधिद्वारा अङ्ग पहिचान गराउने, • सात बारको नाम चार्ट पेपरमा प्रस्तुत गरी पालैपालो पढ्न लगाइ अभ्यास गराउने	पेपरमा प्रस्तुत गरी पालैपालो पढ्न लगाइ अभ्यास गराउने • कुराकानी, संवाद, छलफलका क्रममा नयाँ र कठिन शब्दहरूको सूची बनाइ पहिचान र प्रयोग गर्न लगाउने, • कुराकानी, संवाद, छलफलका क्रममा घरपालुवा, जङ्गली जनवार तथा पक्षीको नाम चित्र द्वारा प्रस्तुत गर्दै चित्र पहिचान गरी नाम भन्न लगाउने, • शरीरका अङ्गको नाम बताउने र विभिन्न विधि द्वारा अङ्ग पहिचान गराइ भन्न र लेख्न लगाउने • विद्यार्थीलाई पालैपालो गन्न लगाउने तथा स्थानीय गन्तीका सामग्री ल्याएर सङ्ख्या भन्न लगाउने,	परिचय दिन सक्ने शब्दहरू प्रयोग गरी छलफल गर्ने, • सामान्य विकासका पूर्वाधार र विपद सम्बन्धी कृयाकलापहरू अडियो भिडियो द्वारा प्रस्तुत गरी कठिन शब्दहरू पहिचान गरी छलफल गर्ने, • स्थानीय परिववेशको स्थलगत भ्रमणमा देखिएका प्राकृतिक र विकाससम्बन्धी शब्दहरूको सङकलन गरी लेख्न, भन्न र प्रयोग गर्न सिकाउने। • विपदबाट वच्ने उपायहरूको शब्द खोजी र जानकारी गराउने, • विद्यार्थीलाई पालैपालो गन्न लगाउने तथा स्थानीय गन्तीका सामग्री ल्याएर • भन्न र लेख्न सिकाउने,
	मूल्याङ्कन	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • घरमा प्रयोग गरिने साइनो शब्दहरू भन्न र लेख्न लगाउने, • बिहान दिउँसो (समयअनुसार) को अभिवादनका शब्दहरू बताउन लगाउने, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि २० सम्म पहिचान गरी लेख्न लगाउने, • शरीरको बाह्य अङ्गको नाम बताउन लगाउने, • सात बारहरूको नाम बताउन लगाउने,	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • घडी हेरी समय बताउन लगाउने, • साँझ, बिहान, बेलुका लगायत र समयावधि (बार / महिना/मौसम) जनाउने शब्दहरू बताउन लगाउने, • घरपालुवा, जङ्गली जनवार तथा पक्षीको नाम भन्न लगाउने, • शरीरका अङ्गको नाम भन्न र लेख्न लगाउने, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि ५० सम्म लेख्न र भन्न लगाउने।	• निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणालीको अभिलेख राख्ने, • स्थानीय प्रकृतिक अवस्था (जाडो, गर्मी, मौसम)सम्बन्धी प्रश्नहरू गर्ने, • प्राकृतिक वस्तुहरूको नाम र अवस्था भन्न र लेख्न लगाउने, • विकासका कामहरू सरल शब्दमा भन्न लगाउने, • विपदबाट बच्ने उपायहरू भन्न लगाउने, • गन्तीका शब्दहरू १ देखि १०० सम्म लेख्न र भन्न लगाउने।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

१२. विद्यार्थी मूल्याङ्कन

नेपाल सरकार पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट जारी भएको विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणालीका आधारअनुसार निरन्तर र आवधिक मूल्याङ्कन गर्ने। अक्षराङ्कन विधिबाट स्तर निर्धारण गर्ने। विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई भाषिक सीप र सिकाइ सुधारको साधनको रूपमा उपयोग गर्ने। विद्यार्थीको विकासात्मक अवस्थाअनुसार मूल्याङ्कनका साधनहरू/प्रश्नपत्रहरू तयार गरी आवधिक र अन्तिम परीक्षाबाट मूल्याङ्कन गर्ने। आवधिक मूल्याङ्कनको (निरन्तर मूल्याङ्कन, परीक्षा र प्रयोगात्मक) ५० प्रतिशत र अन्तिम मूल्याङ्कनको ५० प्रतिशत भार प्रयोग गर्ने।

आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार

आधार	अङ्कभार
निरन्तर मूल्याङ्कन अभिलेखबाट (हाजिरी, कक्षाकार्य, गृहकार्य, परियोजना कार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य)	२५
प्रयोगात्मक कार्य (शब्द र भाषिक सीपको प्रयोग)	१५
त्रैमासिक परीक्षाहरू	१०
जम्मा	५०

६S. [illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]
६	∧0V0	६
∧	∧0V६	∧
S	∧0V∧	S

१३. पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना

क्र.स.	शैक्षिक सत्र	कक्षा
१	२०८०	१
२	२०८१	२
३	२०८२	३

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सन्दर्भ सामग्री

१. विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर।

२. आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) पाठ्यक्रम,२०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर।

३. स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषासहित), २०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर।

४. स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहका सरकारी निकायहरूका लागि अभिमुखीकरण निर्देशिका,२०७७, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर।

५. लेटर ग्रेडिङ निर्देशिका, २०७८, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर।

६. हाम्रो लेटाङ, आधारभूत तह (कक्षा १-८) को स्थानीय पाठ्यक्रम,२०७८, लेटाङ नगरपालिका, मोरङ।

७. लिम्बू-नेपाली-अङ्ग्रेजी शब्दकोश, २०५९, नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान, कमलादी, काठमाडौं ।